

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Samuelis De Cocceji, Henr. Fil. Sacræ Regiæ Majestatis
Borussicæ Magni Cancellarii, A Consiliis Sanctioribus
Status Et Rei Bellicæ, Ordinis Nigræ Aquilæ Equitis Etc.
Jus Civile Controversum Ubi ...**

Opus Ad Illustrationem Compendii Lauterbachiani ...

Cocceji, Samuel von

Lipsiæ, 1766

LIB. XXIII. TIT. I. De Sponsalibus.

urn:nbn:de:gbv:45:1-9050

RESP. Loquitur de errore, quem confessus non probat, nam tunc licet vere innocens fuerit, tamen tenetur; quia confessio presumptionem contra eum facit, donec probaverit contrarium. Secus ergo, si innocentiam demonstraverit; nam tunc absolvendus est. *L. 23. §. f. L. 24. L. 25. pr. ff. ad L. Aquil.*

Atque hinc eum Advocatus clientem heredem esse asseverasset, postea vero hanc confessionem revocasset, & errorem probasset, in Curia Halberstadiensis pro valida hac revocatio declarata fuit, lite nondum finita, in causa Otten, contra Otten, imprimis, quia error juris erat, qui feminis nocere non debet. *L. 13. C. de Jur. Et fact. ign.*

LIB. XXIII. TIT. I.

DE SPONSALIBUS.

Qv. I. *An computatio canonica differat a civili?*

Laut. pag. 436. verb. Canonica &c. **N**EGATUR: idque (1) ex modo computandi demonstravit *Dn. Parens in Diss. de Proportionibus, §. 5. & 6.* (2) ex *C. 1. vers. fratres. c. 4. XXXV. q. 5. dist. Diss. §. 6.* (3) ex *C. f. de Conf. Et aff. dist. Diss. §. 8.* (4) ex *C. 3. eod. ibid. §. 8.* (5) per textum expressum, in *c. 2. XXXV. q. 5.* (6) quia ratio computandi, quæ in *L. 6. §. 10. de Gradibus* exstat, etiam in Jure Canonico obtinet; (7) ex *c. 6. XXXV. q. 5.* qui textus ex *§. 7. I. de Grad. Et L. 1. ff. eod. defunctus* videtur.

OBJ. Quod in nuptiis unius tantum lineæ gradus computentur; unde regula in gradu æquali est: *Quo gradu alteruter a communi stipite proximo, eo inter se distant;* in inæquali: *Quo gradu remotior a communi stipite proximo, eo inter se distant;* quæ sane alia ratio computandi est, ac Jure Civili.

RESP. Verum est, in nuptiis aliquid speciale esse, ratione modi computandi, & regulam illam de gradu æquali tradi in *c. 3. X. de Conf. de inæquali in c. f. eod.* at rationem hujus specialitatis dedit *Dn. Par. in d. Diss. §. 8.* Sufficit nimirum, remotiorem gradum numerari, omisso altero, quia si ille extra gradus prohibitos est; multo magis alter quoque erit. Non vero adeo insani fuere Canonistæ, quod putarint, omnes illos in uno gradu fuisse. Hinc jam apparet, in successioneibus etiam feudorum frustra queri, an computatio Canonica, an Civilis obtineat, quia extra nuptias non differunt. *Dn. Par. Hyp. Jur. Feud. tit. 7.*

Qv.

Qv. II. *An soluto matrimonio tollatur affinitas?*

RESP. Tollitur affinitas quoad personam defuncti, quia mors omnia *Laut. pag.* jura solvit, sed manet ratione agnatorum defuncti, atque hinc ex. 437. verb. dem prohibitiones nuptiarum, eademque jura affinitatis in defuncti *soluti &c.* agnatis obtinent.

OB J. §. 6. & 7. *I. de Nupt.* ibi: quod & ipsum dissoluta affinitate obtinet.

RESP. Dissolvitur affinitas ratione jurium defuncti, non vero ratione reliquorum jurium; mortua ergo uxore cessat affinitas cum privigna, quia ea per solam conjunctionem contrahitur, quæ jam cessat, sed effectus affinitatis semel cepti durant.

Qv. III. *An in affinitate sint gradus?*

NEGATUR, §. 7. *Inst. de Nupt.* quia gradus saltem per generatio- *Laut. pag.* nem constituuntur, indeque in affinitate dari non possunt, quia *437. verb.* affinitas per nuptias, non per generationem contrahitur. *non autem gradus &c.*

OB J. *L. 10. pr. de Grad.* ibi: gradus & affinium.

RESP. Proprie gradus non sunt, sed cum interfit aliquando, scire, an uxoris meæ sit parens, an foror, an neptis, hinc distinctionis gratia gradus conjugis numerantur, ita, ut quo quis gradu conjugis meæ cognatus est, eodem mihi sit affinis, atque hactenus gradus dicuntur. *Hyp. Inst. tit. de Nupt. §. 14.*

Qv. IV. *Quomodo differant sponsalia de futuro, & de presenti?*

RESP. JURE CIVILI omnia sponsalia sunt de futuro, eaque di- *Laut. pag.* cuntur, quæ vel cum sponsæ parentibus contrahuntur, ipsa consen- *437. verb.* tiente, vel non contradicente, *l. 4. l. 5. l. 11. l. 12. de Spons.* (quia hic *l. de futu-* mos Romanorum, & ea verecundia sexus fuit, ut non virgo ipsa se spon- *ro.* deret sponso, sed is, cujus curæ illa commissa fuit, uti id ex *Gellio L. 4. Noct. Att. c. 4. ex Terentio in Aulul. Act. 2. Sc. 2. & in Trinum. Act. 5. Sc. 2.* item ex *Ovidio & Virgilio* probat *Dn. Par. in Disp. de Matrim. mom. Sect. 3. §. 11. & 12.*) unde pater, si non elocet filiam, tenetur ad id, quod interest, *Briffon. L. 1. de Sponsal. vel,* quæ cum ipsa sponsa fiunt, adeoque ubi illa consentit, ad eum effectum, ut de futuris nuptiis tractetur, quo casu nudi tractatus sunt, unde nulla obligatio

vel actio ad id, quod interest, nec ullus alius effectus esse potest, quam arrharum, si quæ forte interim datæ sunt, dispendium, aut dupli restitu-
tio. *L. 1. L. 5. C. de Spons. arg. L. 17. vers. illud etiam. C. de Fid. in-
strum. dict. Disp. Sect. 3. §. 13. & 14.* Quando autem cum ipsa spon-
sa consentiente patre contrahitur, tunc sunt ipsæ nuptiæ, *pr. Inst. de
Nupt.* unde ipsa sponsa obligatur ad conjugii consummationem. *dict.
Sect. 3. §. 13.* Atque hinc etiam Jur. Can. regula est, quod quoties in-
ter ipsos sponsum & sponsam fiunt sponsalia, in dubio præsumantur
sponsalia de præsentibus, quæ sunt ipsæ nuptiæ. *c. 26. X. de Spons. Beusf.
de Spons. c. 9.*

Atque in eo omnes hæc hactenus Doctores consenserunt, Jure Civili omnia
sponsalia esse de futuro, sponsalia autem de præsentibus nihil aliud esse, quam
ipsas nuptias. Hinc merito miratur Dominus Parens, Huberum etiam
Jure Civili sponsalia de præsentibus statuisset, quæ a nuptiis differrent, ita
enim ait in *Disp. de Matr. Moment. prolog. §. 2.* Doctissimus tamen
Huberus cum non cerneret verum discrimen inter consensum, qui fa-
cit nuptias, & illum, qui sponsalia de futuro, eo delapsus fuit, ut statue-
ret, Jure Civili quoque eandem ac Jure Canonico sponsaliorum diffe-
rentiam receptam fuisse. *L. 2. Digress. c. 8. & 9.* Jus Canonicum vero
distinctionem illam sponsaliorum de præsentibus & de futuro tradidit, &
infeliciter explicuit; dum, inquit *Gerhardo de Conj. §. 130.* Pon-
tifex in *c. 31. X. de Sponsal.* ex verbis præsentis & futuri temporis diffe-
rentiam horum desumit, & fundamentum illius distinctionis in formu-
lis illis usitatis; *Accipio te in meam, & accipiam te in meam,* atque ad-
eo in solo discrimine temporis, quo formulæ illæ solennes invicem dif-
ferunt, quærit. Cum tamen in aliis linguis, præsertim in nostra ver-
nacula, differentia illa temporis observari nequeat, ac verbum præsens,
Accipio, per quod sponsalia de præsentibus constitui volunt Canonistæ,
nuptiis, non sponsalibus contrahendis sit accommodatum. Hinc spon-
salia illa de futuro non agnoscimus, propterea, quod apud Germanos
non sit talis loquendi consuetudo; neque illa verba quoad consensum,
si mentem Canonistarum respiciamus, differant, neque ad consumma-
tionem matrimonii pertineant, sed & sponsalia & nuptiæ a consumma-
tione separentur, (conf. *Dn. Schilter. Exerc. 36. §. 2.* ubi tres gradus
matrimonii constituit), ac sub hoc quoque prætextu ac confusione ver-
borum istorum multa vera distrahantur matrimonia. vid. *Carpz. L. 2.
d. f. 17. n. 3. & 4. & seq. def. 18. & lib. 5. resp. elect. 109. n. 3.*

JURE

JURE CANONICO inventa est divisio sponsaliorum de presenti & de futuro, sed nondum constat inter Doctores, quo nam modo invicem distinguantur. Equidem *Canones* dicunt, sponsalia de futuro esse, quando sponsus vel sponsa ait: *accipiam* te in uxorem &c. si vero dicit: *accipio* te in uxorem, esse sponsalia de presenti. Verum jam ante rejeci hanc distinctionem, (1) quia ex genio linguæ germanicæ formulæ: *ich nehme dich, oder ich will dich nehmen*, non differunt. Conf. *d. Disp. S. 3. §. 5.* (2) Quia partes non semper utuntur iis verbis, sed plerumque aliis, & ita dubiis, ut præcise non appareat, num verba sint de futuro, num de presenti. Sed & (3) quamvis possent discerni, quis tamen in prolixo fere loquendi, persuadendi, amorem testandi, devinciendique studio singulas vocum apices memoria retinebit, & apud Judicem repetet, ut is inter noscere possit, an iis conveniat vox *accipio*, an *accipiam*. *dist. Disp. Sect. 3. §. 4.*

MORIBUS sponsalia de futuro vulgo creduntur, si conditionem habeant, seu expressam, seu tacitam. *Huber. d. L. 2. c. 7. in fin.* Sponsalia de presenti pure: idque his rationibus impugnat *Dn. Par. d. Disp. Sect. 3. §. 6. seq.* Nam, ait, conditio speciem negotii & conventionis non mutat, uti omnis conventio fieri potest vel pure, vel in diem, vel sub conditione, §. 2. *Inst. de Verb. obl.* ita & sponsalia de presenti sic contrahi, & sponsalia de futuro possunt, nec ideo miscenda aut confundenda est utraque sponsaliorum species.

Porro si sponsalia de futuro sunt, quibus conditio inest, qualia erunt, si conditio extiterit, vel dies venerit? Non equidem de futuro, quia conditio vel mora amplius non inest; sed ea existente jam pura sunt, & retro perinde valent, ac si v. g. conditio nulla addita fuisset, *L. 8. pr. ff. de Cleric. & comm.* nec de presenti, qua nec ea nisi consensu & conventionione fiunt, qui nullus deinde denuo intervenit: priore enim conventionione contracta sunt tantum sponsalia de futuro: postea vero nova conventio non accessit, quia fierent sponsalia de presenti. In quo adeo hærent, ut quidam existente conditione putent, adhuc sequi debere nova conventionione sponsalia de presenti; (sed qualia tum erant sponsalia præcedentia jam purificata)? alii vero ipsa existentia conditionis fieri de presenti. vid. *Thom. dec. 10. n. 7. & seqq. Trent. vol. 2. disp. 6. th. 6. lit. D.* sed sic evanescet sponsaliorum duplex species. Certum

tum

tum igitur est, non posse illa eo internosci, quod sponsalibus de futuro inest conditio, reliquis autem ea non inest.

Sed & cum ex sponsalibus de presenti oriatur obligatio & vinculum conjugale, secus ac ex sponsalibus de futuro, *L. 1. C. de Spons.* non potest plane hunc effectum atque hoc discrimen parere conditio; nam pendente ea ex neutris nascitur obligatio: existente utraque pura sunt. Unde ergo differentia illa obligationis?

Denique ex hac Dd. sententia non essent duo sponsaliorum genera, sed una eademque sponsalia conditionalia pendente conditione essent de futuro, existente de presenti: uti emtio conditionalis non duplex, sed una plane est emtio & conventio, ex qua pendente conditione partes non obligantur, existente obligantur; quod plane remotum est a gemina sponsaliorum specie.

Qv. V. *An sponsalia, quae Jure Canonico de presenti dicuntur, differant a nuptiis?*

Dissent. **N**EGATUR: nam sponsalia de presenti dicuntur, quae verbis presentis temporis contrahuntur, *c. pen. X. h. ich nehme dich hier mit zu meiner Frauen*: at nuptiae itidem consensu solo contrahuntur, *L. 30. de R. J.* quod & Jure Canonico serio inculcatur, *c. 1. c. 2. pass. caus. 27. q. 2.*

Laut. pag. 437. verb. Non sunt verius etc.

OBJ. (1) Quod in his sponsalibus deficiat consensus matrimonialis, quo indissolubile illud vinculum constituitur.

RESP. Hoc falsum est: nam dum ait sponsus: *ich nehme dich hier mit zu meiner Frauen*, hoc ipso declarat, se indissolubili vinculo junctum esse suae sponsae.

OBJ. (2) Quod haec sponsalia a nuptiis differant causa efficiente, forma, fine, subjecto, effectu, & contrariis.

RESP. Hoc falsum. Causa efficiens utrobique est consensus partium, idem finis, scil. procreatio proles, idem subjectum scil. partes consentientes de cohabitando, idem effectus; nam dissolvi non possunt, nisi ex iusta causa &c.

OBJ. (3) Quod tamen aliud sit, sponsalia de presenti contrahere, aliud nuptias.

RESP. In effectu non differunt, sed ceremoniae & solennitates nuptiarum ad consummationem pertinent.

OBJ. (4) Quod tamen benedictio sacerdotalis adhiberi debeat. *c. 3. pr. de Claud. spons.*

RESP.

RESP. Adhiberi debet, at non est de essentia nuptiarum, nec Jure Canonico, c. 1. & seq. XXVII. q. 2. Mev. p. 3. dec. 39. Coccej. Hyp. Inst. tit. de Nupt. §. 4. Ita trina quoque proclamatio adhiberi debet, at non est necessitatis. Effectus est, quod puniri possint, qui eam negligunt, at ideo negotium non redditur nullum, Dn. Par. in Disp. de Matrim. mom. S. 1. §. 2. & in Disp. de His, quae praep. sunt c. 2. S. 4. §. 6.

Quod vero Lauterbachius ait: Sponsalia de praesenti esse instar traditionis, quibus quasi jus in re constituitur, plane huc non quadrat; quia in nuptiis nec traditio fit, nec ea necessaria est ad essentiam nuptiarum, quae solo consensu contrahuntur. L. 30. de Reg. Jur. Conf. Disp. Dn. Par. de matrim. mom. Sect. 3. §. 26.

Effectus est, quod liberi, cum sponsa de praesenti procreati sint legitimi, Carpz. P. 3. c. 14. d. 12. Hahn. p. 154. et si dissentiat Laut. pag. 430. & 543. Item quod his conjugibus competant privilegia & jura dotium &c. Zes. ad ff. tit. de Pact. dot. & Dn. Coccej. d. Disp. S. 2. §. 4.

Aliud est in lucris statutariis, de Jure Saxonico, ubi in specie requiritur, ut consummatum sit matrimonium. Vid. d. disp. S. 2. §. 4.

Qv. VI. An sponsalia clandestina sint ipso jure nulla?

Distinguendum est inter sponsalia clandestina, quae sine ullo teste, & quae sine iis, quorum consensus est necessarius, fiunt. Laut. pag. 437. verb.

Illae si probari possunt, uti possunt per scripturam, per confessionem &c. publice repeti debent c. 1. c. 2. X. de Claud. spons. Modo alia sponsalia publica interim non intercesserint; horum enim, quippe potiorum, interventu omnis clandestinorum vis intercidit. Laut. p. 437. Beust. de Matr. c. 14. Dn. Par. in Disp. de Matr. mom. S. 3. §. 21. Aliud est Jure Saxonico, ubi clandestina sponsalia nulla sunt. Carpz. Jurispr. Conf. L. 2. def. 36. & 69. Beust. de Spons. tit. 13. & 17. Attamen si accesserit corporum consuetudo, hoc ipso clandestina potiora fiunt, & in matrimonium transeunt. Beust. d. c. 14. dict. Disp. S. 3. §. 21. ibique late Dd.

Haec sunt ipso jure nulla, quia consensus parentum necessario requiritur, L. 5. C. h. Lauterbach. h. p. 437. adeo, ut eo deficiente sponsalia nec jurejurando, nec benedictione sacerdotali, nec copula carnali convalidentur, §. p. Inst. de Nupt. junct. pr. eod. Laut. d. 1.

Cocc. J. C. P. II.

Q

Ne-

Dissent. Neque moribus in duobus prioribus casibus aliquid mutatum apparet.
Laut. p. Sane partes nec suo iurejurando, nec per adhibitionem benedictionis
 437. verb. sacerdotalis jus consentiendi parentibus quæsitum auferre possunt. Si
hodie ta- copula carnalis secuta est, hodie obtinuit, ut convalescant sponsalia.
men &c. *Carpz. Jurispr. Conf. L. 2. def. 60. n. 6. seq. Dn. Par. Hyp. Inst. de Nupt.*
 §. 8. At quia ita liberis male moratis latissima aperiretur fenestra, jus,
 parentibus quæsitum, eludendi, non omnibus in genere hæc probatur
 sententia, sed *Hahn. h. in f.* eam limitat, ut tunc demum convalescant
 sponsalia hæc clandestina per copulam carnalem, si pater expresse an-
 tea non prohibuit.

QV. VII. *An impossibilis conditio hic detrahatur, ut in
 ultimis voluntatibus?*

Dissent. **N**EGATUR: sed conditiones impossibiles semper vitiant sponsalia,
Laut. pag. *arg. l. 31. de Obl. & act.* ubi omnes contractus dicuntur vitari con-
 438. verb. ditione impossibili apposita, & ratio ibi additur, *quia dum sciunt, con-*
Impossi- *ditionem esse impossibilem, tatis videtur cogitatio, ut nihil agi existiment.*
his &c.
 OBJ. C. *fin. de Cond. appof.*

RESP. Verum est, Jure Canonico distingui inter conditiones, con-
 tra substantiam conjugii adjectas, v. g. *si liberos non tulerit &c.* & reliquas
 impossibiles; verum quoque est, eo Jure illas solas vitare sponsalia,
 non has, sed eas pro non adjectis haberi. At error hic occasione ul-
 timarum voluntatum ortus est, in quibus conditio impossibilis legatis
 adjecta detrahatur: sed quanta est differentia inter legata & nuptias?
Illa valent ex unius dispositione, *hae* ex utriusque; in *illis* specialis est
 ratio, scil. favor ultimarum voluntatum, nam ad has sustinendas detra-
 huntur conditiones impossibiles, quæ in *his* cessat, adeoque hic nihil
 valet, nisi ex utriusque voluntate, quæ adjecta conditione impossibili
 potius negativa videtur. *d. L. 31.*

QV. VIII. *An sponsalia de presenti difficiliter solvun-
 tur, quam matrimonium?*

Dissent. **R**ESP. Jure Civili sponsalia illa sunt ipsæ nuptiæ, adeoque iidem
Laut. pag. utrobique sunt solvendi modi.
 439. verb. *quavis* Moribus verum est, facilius solvi sponsalia de presenti, quam ma-
Jure Ci- trimonium, ubi copula carnalis accessit, adeoque res infecta fieri ne-
vili &c. quit.

quit, ubi jus quodammodo quaesitum est liberis, ex matrimonio illo quaesitis &c. Hinc in Confistoriis Evangelicorum saltem ob adulterium & ob malitiosam desertionem solvitur matrimonium, sponsalia vero ex pluribus aliis causis dissolvi possunt. Vid. *Laut. p. 440.*

Qv. IX. Si quis plura sponsalia contrahit, quaenam praeferruntur?

RESP. I. Si plura DE FUTURO contrahuntur, sponsa ex neutris tenetur, sed solus pater, utpote qui solus contraxit. Hic ergo tenetur ad elocandam filiam; quod si non facit, salva est alteri actio ad id, quod interest, lucratur arham, & pater tenetur ad expensas. Vid. *Laut. in f. h. Dn. Par. in Disp. de Matrim. mom. Sect. 3. §. 2. 3. 17.* *Laut. pag. 493. verb. si autem plura.*

II. Sponsalia DE PRÆSENTI semper praeferruntur sponsalibus DE FUTURO, c. 22. c. pen. in f. X. de Sponsal. nam saepius jam dictum est, sponsam ex facto & promissione patris non conveniri posse ad consummandum matrimonium. L. 1. C. de Spons. Adeo igitur sponsus de praesenti, etsi posterior, praefertur sponso de futuro, ut in ipso conjugii, cum ipsa sponsa initi, negotio non tam potior, quam solus sit. arg. L. 2. in f. ff. Qui pot. dist. Sect. 3. §. 17. *Laut. pag. 440. verb. publica de praesenti &c.*

EXC. Si sponsalibus DE FUTURO accedat COHABITATIO; per eam enim facto ipso sponsae consummantur sponsalia, fiuntque matrimonium. c. 5. c. 6. X. de Cond. appof. c. 15. X. de Sponsal. Neque enim sponsa, relictis sponsalibus, meretricio more vivere maluisse, sed potius implendi, quod sponcione promissum erat, animo in copulam consensisse praesumitur. d. Sect. 3. §. 18.

III. Si plura sint sponsalia DE PRÆSENTI, priora praeferruntur, C. p. X. de Spons. c. 1. de Spons. duor. quia illis verum conjugium est contractum, quod vinculum, semel contractum, nec solvi, nec jus semel quaesitum sponso auferri potest. Dn. Par. dist. Sect. 3. §. 19.

AMPL. (I) Etsi posteriora consummata sunt per copulam corporum; tum quia priora verum sunt matrimonium, indeque posteriora non possunt non pro adulterio haberi; tum propter c. 3. c. f. X. de Spons. duor. c. 30. c. 31. X. de Spons. adeoque nec liberi, inde nati, erunt legitimi. *Laut. pag. 439. verb. licet posterioribus &c.* *Carpz. Jurispr. Conf. L. 2. def. 65. n. 4. 10. 11.*

EXC. Si posterior nesciens, cum alia sponsalia esse inita, bona fide contraxerit ac consummaverit, sponsalia, nam ex summa equitate

tate in multis Evangelicorum Confistoriis receptum est, ut hoc casu posteriora consummata præferantur, ne pars infons, quæ bona fide egit, & liberi forte jam concepti, vel nati, perpetua notentur infamia. *Text. Prax. jud. part. 2. c. 7. n. 59. dict. Disp. Sect. 3. §. 20.*

Dissent. Laut. pag. 439. verb. modo non accedat &c. AMPL. (II.) Et si posterioribus accesserit benedictio sacerdotalis, *Carpz. prax. crim. p. 2. q. 67. n. 57. & 58.* Equidem mutavit hic sententiam in *Jurisp. Conf. L. 2. d. 66. n. 7.* sed reprehenditur ideo a *Dn. Par. in dict. Disp. Sect. 3. §. 25. seq.* verba hæc sunt: Ut vero, quod pace Jcti præclarissimi dictum volumus, quam ea sint elumbia, appareat: certum inprimis est, sponsalia de præsentibus ex Jure Canonico idem esse, quod sunt nuptiæ: sunt enim illa consensus præsens in uxorem, uti ex formula: *accipio te in uxorem*, qui consensus facit nuptias: atque adeo sponsalia publica de præsentibus, & nuptiæ, natura, forma, ac substantia sua sunt prorsus unum idemque, & æqualiter differunt a nuptiarum consummatione; quæ omnia hæcenus demonstrata, jure certa ac, apud ipsum *Carpz.* alibi sæpe in confesso sunt, adeo, ut propterea effectu quoque indissolubilis vinculi ea convenire statuatur, vid. *Carpz. d. def. 66. n. 9. & loca ibi alleg.* Unde sane sequitur, si is, qui ita sponsalia publica de præsentibus, seu nuptias, contraxit, alii deinde fidem conjugii det, & tum cum ea cohabitet, id verum esse adulterium, vel bigamiam: quod iterum fatetur *Carpz. dict. Lib. 2. def. 65. n. 4. & n. 11.* An vero adulterio, an bigamiæ accedere potest benedictio sacerdotalis, vel, si accesserit, an valet? An sceleris, an criminis est benedictio? An possunt flagitia autoritate sacrorum corroborari? Hæc vix sine blasphemia cogitantur. Et, cum agnoscat *Carpz. d. def. 65.* sponsalia posteriora, quibus jam copula carnalis accessit, non valere contra priora, multo minus valebunt, si saltem accesserit extrinseca sollemnitas.

Neque ullius momenti sunt, quæ in contrarium afferuntur *d. def. 66. n. 10. & seqq.*

ART. I. Et si insolubilis vinculi effectu conveniant; non tamen eo consensu matrimonium plane perfici, nec sponsalia ista verum matrimonium esse, vel dici, exemplo emtionis, quæ traditione consummanda est &c.

RESP. I. Confundi perfectionem nuptiarum essentialem & consummationem. Consensu de præsentibus tota nuptiarum essentia plenissime perficitur; imperfectæ enim nuptiæ non sunt nuptiæ, nec potest inde insolubilis vinculi obligatio oriri, *arg. §. pen. in fin. Inst. Quib.*

Quib. mod. test. inf. Reliqua non ad essentiam, sed ad consummationem seu executionem nuptiarum saltem pertinent: idque ipso emtionis, quod allegat, exemplo docetur.

NEGATUR II. Benedictionem sacerdotalem successisse in locum deductionis in domum; nam nec hodie decorum est, ut sponsa privatim domum ac thalamum sponsi adeat, sed honeste adducitur: & hodie adeo duo distincti illi actus sunt, & differunt, quod deductio ad executionem nuptiarum pertineat, benedictio ad solennitatem; ut semper ritus ecclesiastici, quando actui civili accedunt, tantum ad ejus solennitatem majoremque autoritatem pertinent; uti Romani omnia negotia sua gessere præmissis sacris & auspicato. *Liv. Lib. 38. c. 48.* Idque vel inde patet, quia, etsi patre mortuo benedictio adhiberi non possit, liberi tamen inde nati habentur pro legitimis, adeoque ex justis nuptiis nati videntur, etsi benedictio ob mortem sponsi non fuerit secuta. vid. *Struv. Synt. jur. civ. Exerc. 29. th. 26.*

NEGATUR III. Deductionem in domum ad substantiam matrimonii requisitam fuisse: ad quam non magis pertinuit, quam traditio ad substantiam emtionis: sed tantum ad executionem: & miscetur perpetuo perfectio essentialis cum consummatione seu executione.

MIROR IV. Stari judicio Mentzeri, qui nimia juris imperitia confundit nuptias & matrimonium consummatum, & manifesto errore asserit, sponsalia præcedere nuptias, si, ut Carpzovius eum accipit, sponsalia de præsentis intelligit.

AIT V. Duo vincula fortius ligare, quam unum.

RESP. Duo vincula juris seu legitima ligant, non crimina ac flagitia, uti sunt posteriora sponsalia: scelera non sunt vincula juris, nec ligant, nisi ad pœnam.

AIT VI. E trinæ proclamationis formula arceri priorem sponsam, si interim non contradixerit.

RESP. Ad solennia nuptiarum tantum proclamatio publica requiritur, eaque sola Jure Canonico constituta & introducta est; non vero etiam exclusio prioris; nec formula illa: und schweige hernach, vel Jure Canonico, quo in nuptiis utimur, & inde ritus ille ortum trahit, vel ulla ordinatione Ecclesiastica sancita est, sed solo arbitrio privato ac more Sacerdotum addi solet. Et sane, alias idem dicendum esset, si maritus uxore sua, cum qua consummatum est matrimonium, deserta, sponsalia contraxerit cum alia, & processerint

e suggestu banna: non enim posset uxor maritum repetere post proclamationes, quippe exclusa per formulam: und schweige hernach, sed adulterii & bigamiæ consummatæ potiorem causam fore: quod nemini hactenus in mentem venit. Et, cum nemo excludi ab actione sua in contumaciam possit, nisi judicialiter a competente iudice peremptorie acrite citatus contumaciter non paruerit; hoc casu neque iudicium, neque iudex competens, neque peremptoria citatio, neque iusti termini, neque ullus legitimus processus apparet, neque denique contumacia erit, si non probetur, ad uxoris noticiam pervenisse proclamationem: quod raro fiet, quia adulter seu bigamus uxoris intercessionem veritus id agere solet, ut aliis in locis, ab uxore remotis, proclamationes peragantur. Fiunt igitur ista, ut prior sponsa facilius resciscere sponsalia, ac maturius & re integra intercedere possit, non autem, ne postea non possit, ut apparet ex *c. 3. in princ. X. de Clandest. Sponsal.*

AIT denique VII. scandalo fore, si dirimerentur sponsalia, quibus benedictio accessit. Quasi vero non inajus scandalum sit, dirimere sponsalia priora iusta, quæ Deus ligavit, quam posteriora, quæ scelere & flagitio contracta sunt, & quibus profanatur benedictio.

AMPLIATUR (III.) Etsi iusjurandum accesserit: quod *Dn. Par. in dict. Disp. §. 3. 37.* ita explicat: Sive enim sponsalia de futuro priora jurata sint, potiora tamen erunt sponsalia de præsentī posteriora & injurata; quia prioribus satisfit præstando id, quod interest, & sponsa per posteriora, non per priora, conjugio obligata est; Sive posteriora sponsalia publica de præsentī iurejurando vallata sint, adhuc præferuntur priora de præsentī, quia jus, priori sponsæ quæsitum, adini ipsi factō ac juramento alterius non potest, *Covarruv. ad tit. de Sponsal. p. 1. c. 4. n. 3.* sive sponsalia de futuro posteriora sint jurata; ex neutris enim est vinculum conjugii, sed actio saltem ad id, quod interest, vel nudus tractatus, de quo supra. Id tamen agendum est, ut is, qui juravit, potius impleat, si possit, jurata, quam injurata, atque ita evitet perjurium. Sive denique clandestina sint jurata; publica adhuc præferentur, ut sentiunt *Beust. p. 2. de Matrim. cap. 48. Carpz. Jurispr. Consist. def. 58.* Quamvis tutius conscientiis existimant, ut jurata consummentur. Neque vero, quæ parentum debet esse in liberos pietas, ei congruit, ut dissensu suo illorum onerent animas perjuriis: imprimis cum existimemus, parentum consensum solo Jure Civili esse de necessitate matrimonii, juramentum autem defectus civiles supplere Jure Canonico, notissimum est.

est. Idque indubie statuendum videtur, si sponsalia ideo clandestina dicuntur, quia testibus carent, probari tamen possunt. Neque adeo hic allegari potest regula, quod jusjurandum non debeat esse vinculum iniquitatis: quia ea fallit in iniquitate Juris Civilis seu positivi. Sane posset esse tam æqua dissentendi causa parentibus, ut in sententiam *Beustii & Carpz.* haud difficulter descenderemus. Conf. *Tulden. C. de sponsal. n. 5.*

AMPL. (IV.) Etsi priora sint conditionata. Equidem *Beust. p. 1. de Spons. c. 19.* ideo præfert pura, quod conditionalia sint sponsalia de futuro, quod supra jam refutavi. *Carpz. Jurispr. Conf. L. 2. def. 70. n. 9.* ex alia ratione pura præfert; quia putat esse priora: cum conditio nihil ponat actu esse, nec retroactionis legem hic sufficere, cum ea præjudicare non possit sponsalibus interim pure contractis: sed hæc gratis, & contra notoriam conditionum naturam ita dicuntur. Vid. *d. Disp. S. 3. §. 27.*

IV. Quid si sponsalia DE PRÆSENTI priora sint clandestina? Laut. pag. 440. verb. publica præferuntur.

RESP. Tunc posteriora præferuntur. *c. 2. X. de Claud. spons. Beust. de Matr. c. 14.* Nisi accesserit copula carnalis. *Beust. d. l. & dict. Disp. S. 3. §. 21. ibique late Dd.*

V. Quæ vero potiora erunt, si altera sint de præsentis clandestina, altera de futuro?

RESP. Clandestina de præsentis; nam ibi aliqua est obligatio ad publice repetendum, *c. 1. c. 2. X. de clandest. spons.* ex sponsalibus de futuro vero nulla nisi ad id, quod interest. Jure Saxonico vero clandestina sponsalia plane nulla, nulliusque efficaciam sunt, *Carpz. L. 2. def. 33. indeque sponsa ibi ex neutris tenetur. dict. Disp. Sect. 3. §. 21. & 22.*

Qv. X. An Sponsalia propter inimicitiam irreconciliabilem dissolvi possunt? ubi de pœna ejus, qui causam dedit repudio.

De Sponsalibus, quin propter irreconciliabilem inimicitiam tolli possint, dubium non est. Non tantum id ex Jure Civili constat, utpote ubi ipsum matrimonium ex tali causa dissolvi posse, jam supra demonstravi: sed & ex Jure Canonico id probatur; nam ita in terminis traditur in *c. 2. X. de Spons.* ibi: *hi, qui de matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent,*

vent, si autem se ad invicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari. Quia et si sponsa jurato contraxerit, non tamen cogendam esse, asseritur in c. 17. X. eod. ibi: quod cum libera esse debeant matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere. Atque ita rem decidit Carpz. p. 2. tit. 10. def. 173. & seq. item def. 176. Stryk. Sect. 2. §. 6. 7. 46. 47. 49. it. de Dissens. Spons. & Sect. 3. §. 3. Antequam vero ad dissolutionem perveniatur, varii gradus adhibendi sunt: nana (1) Adhibito confessionario admoneri debet, ut impleat fidem; d. c. 2. & d. c. 17. (2) Si refractetur, carcere vel dictata pœna pecuniaria adigi ad consummationem matrimonii potest, Stryk. de Dissensu Spons. Sect. 2. §. 3. & 6. Laut. Comp. p. 439. Carpz. L. 2. tit. 12. def. 133. Mev. p. 6. dec. 388. Müll. ad Struv. Ex. 19. th. 11. lit. u. Not. 1. ita decretum in Consistorio Halberstadiensis in causa Fricken, contra Thiemann, d. 15. Jul. 1704. d. 4. Nov. eod. d. 17. Febr. 1705. d. 13. Jun. 1705. Si pars nec tum copula sacerdotali confirmare sponsalia velit, dissolvuntur sponsalia: nisi copula carnalis intercesserit; nam tunc matrimonium pro consummato reputatur; ipsa in bona mariti mittitur, & tum ad divortium propter malitiosam desertionem provocare ac ad secunda vota transire potest. Stryk. d. 1. §. 4. 5. 6. & 7. Laut. pag. 439.

Attamen quia impune invita parte discedere non licet, sollicitè inquiri debet, quis causa repudii sit, & an illa causa justa sit, an non? si enim ex justa causa quis dissolutionem sponsaliorum querit, ideo puniri nequit; Stryk. d. 1. §. 49. ita si uterque in causa est, itidem neuter pœnam repudii patitur; Stryk. d. tract. S. 3. §. 8. & seq. in primis §. 23. (quanquam tunc Judex pœnam infligere possit, d. S. 3. §. 42. in fin.) uti nec tum copula carnalis intercessit, tunc enim Consistorium ex officio copulationem peragat, necesse est, rationes vide apud Carpz. def. 135. dict. tit. 12. Stryk. d. 1. §. 7. & 49.

Adeoque tunc solum pœna repudii obtinet, quando altera pars citra justam causam recedit, nam eo casu reus dissolutis sponsalibus (1) pro qualitate malitiæ relegatur, Carpz. d. t. 12. def. 134. Mev. p. 6. d. 358. Müll. d. 1. Not. 11. Stryk. d. 1. §. 7. & 47. (2) Arrhas duplicatas reddit, si accepit, vel si dedit, eas amittit. L. 1. L. 2. L. 3. C. de Spons. Carpz. d. 1. def. 64. (3) Expensas processus parti innocenti restituit, Carpz. dict. def. 64. (4) Et tenetur ad omne id,

id,

id, quod interest, uti si neglexerit aliam occasionem, apparatus vestium &c. fecerit. Vid. Müller. ad Struv. Ex. 29. th. 11. lit. n. ibique late rationes & Dd. Sed & præterea injuriarum tenetur. Stryk. d. l. §. 7. & 47. (5) Definita est certa quantitas, quam amittit. Nam sponsa recedens, omnia illa commoda amittit, quæ uxor recedens; quia Jure Civili sponsalia de præsentibus sunt ipsæ nuptiæ, adeoque sponsa recedens præter dotem, quæ sponso cedit, restituit donationem propter nuptias, l. 8. §. 4. de Repud. Nov. 117. c. 13. pr. & præterea (6) quinquennio innupta manere debet, nisi pœnam infamiæ incurrere velit, dd. LL. aliquando eam ad deprecationem ecclesiasticam adigi, tradit Stryk. d. l. §. 49.

Quod in sponso aliter obtinet, qui præter dotem amittit donationem propter nuptias, d. L. 8. §. 4. & 5. & præterea ex Nov. 117. c. 13. tertiam partem sponsalitiæ largitatis de suo solvit: at quinquennii pœna in eo cessat, Nov. 22. c. 16. quanquam etiam moribus ei novo matrimonio interdici soleat. Mev. p. 6. d. 395. Stryk. d. l. §. 7.

Adeoque non consentimus Mevio, qui p. 2. d. 358. dimidiam dotis promissæ parti innocenti tribuit citra legis auctoritatem.

LIB. XXIII. TIT. II.

DE RITU NUPTIARUM.

Qv. I. Quo sensu nuptiæ dicantur INDIVIDUAM
vitæ consuetudinem continere?

Egregie rationem hujus definitionis asseruit Dn. Par. in Disp. de Matr. Laut. pag. mom. Sect. 1. §. 3. ubi ita disserit: Dubitari potest, qui a Justiniano in institutionibus matrimonium dici potuerit individua vitæ consuetudo; cum constet, eo tempore conjuges mutuo adhuc consensu potuisse pro lubitu ab invicem recedere. L. 9. C. de Repud. Nov. 22. c. 4. Neque enim sufficere videtur, si dicatur, voto & animo contrahentium individuum esse: id enim contradictio est; quia, quæ a voto & animo pendent, non sunt individua, sed uti voluntate fiunt, ita voluntate contraria iterum tolli possunt. §. fin. I. Quib. mod. toll. obl. L. 58. ff. de Pact. L. 3. ff. de Rescind. vend. Quodsi dixeris, speciale fuisse in nuptiis, refellet id d. L. 9. & d. Nov. 22. c. 4. unde constat, tunc libere adhuc mutua voluntate dirimi potuisse. Sed etsi fuissent individua, certum est, aliunde id, quam a Cocc. J. C. P. II. R voto

